

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 7.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.7.84>

УДК 338.48:005:330.34

О. Д. Коваль,

*старший викладач, старший викладач кафедри туристичної інфраструктури та готельно-ресторанного господарства, Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»,
здобувач 2 курсу ОНП «Економіка», третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Вищий навчальний заклад «Національна академія управління»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8263-6210>*

**ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В
УКРАЇНІ, ЗОКРЕМА ТУРИЗМУ ГІРСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ, В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

O. Koval,

*Senior Lecturer, Senior Lecturer of the Department of Tourist Infrastructure and Hotel and Restaurant Industry, State Institution of Higher Education “Uzhhorod State University”,
2nd year Student of the Specialty “Economics”, third (educational and scientific) level of higher education, Higher educational institution “National Academy of Management”*

**ORGANIZATIONAL AND LEGAL FOUNDATIONS FOR THE
DEVELOPMENT OF TOURISM IN UKRAINE, IN PARTICULAR TOURISM
OF MOUNTAINOUS AREAS, UNDER MARTIAL LAW**

Умови воєнного стану істотно впливають на розвиток туризму в Україні, спричиняючи зменшення туристичного потоку через обмеження на переміщення, загрозу безпеці людей і глобальну нестабільність. Водночас гірські території країни зберігають потенціал розвитку туристичних послуг і адаптуються до нових умов. Мета статті полягає у розкритті організаційних та правових засад розвитку туризму в Україні, зокрема туризму гірських територій, в умовах воєнного стану. За результатами податкових надходжень до державного бюджету України від туристичної галузі за 2021-2023 рр. встановлено зростання податкових надходжень у 2023 р. у Львівській, Київській, Івано-Франківській та Закарпатській областях. Наголошено, що вплив війни на туристичну галузь особливо відчутний у прифронтових і центральних регіонах, тоді як у західних регіонах відбувається стійке її зростання. У Закарпатській та Івано-Франківській областях розвиток туризму в низинній та гірській частині позитивно впливає на їх соціально-економічний розвиток через наявність популярних туристичних місць. Результати аналізу податкових надходжень від різних видів туристичної діяльності за перший квартал 2024 р. свідчать, що найбільша частка податкових надходжень (64,1%) припадає на готелі та інші заклади тимчасового розміщення. Розглянуто основні принципи розвитку туристичної галузі України, зокрема її гірських територій. З'ясовано, які органи державної влади й військові адміністрації забезпечують належне правове регулювання туристичної галузі та її підтримку в умовах воєнного стану. Розглянуто основні організаційні заходи та урядові програми, спрямовані на розвиток туризму в Україні, у тому числі масштабний проєкт із підтримки внутрішнього туризму «Мандруй Україною», національна програма «Велике будівництво», запровадження Єдиного туристичного реєстру, перехід до територіально орієнтованої політики розвитку, яка включає надання підтримки окремим територіям з особливими соціально-економічними проблемами, серед яких гірські райони Українських Карпат.

Martial law conditions significantly impact the development of tourism in Ukraine, causing a reduction in tourist flow due to movement restrictions, threats to people's safety, and global instability. At the same time, the country's mountainous areas retain the potential for developing tourism services and are adapting to new conditions. The aim of this article is to reveal the organizational and legal principles of tourism development in Ukraine, including mountain tourism, under martial law conditions. According to the results of tax revenues to the state budget of Ukraine from the tourism industry for 2021-2023, an increase in tax revenues in 2023 was established in Lviv, Kyiv, Ivano-Frankivsk, and Zakarpattia regions. It was noted that the impact of the war on the tourism industry is particularly felt in the frontline and central regions, while the western regions are experiencing steady growth. In Zakarpattia and Ivano-Frankivsk regions, the development of tourism in the lowland and mountainous parts positively affects their socio-economic development due to the presence of popular tourist destinations. The results of the analysis of tax revenues from various types of tourism activities for the first quarter of 2024 indicate that the largest share of tax revenues (64.1%) comes from hotels and other temporary accommodation establishments. The main principles of the development of Ukraine's tourism industry, including its mountainous areas, are considered. It was clarified which state authorities and military administrations ensure proper legal regulation and support of the tourism industry under martial law conditions. Considered are the main organizational measures and government programs aimed at tourism development in Ukraine, including the large-scale project to support domestic tourism "Travel Ukraine", the introduction of the Unified Tourist Register, the national program "Great Construction", the transition to a territorially oriented development policy that includes providing support to specific territories with special socio-economic challenges, including the mountainous regions of the Ukrainian Carpathians.

Ключові слова *воєнний стан, туристична індустрія, податкові нарахування в бюджет, організаційні заходи, правове регулювання.*

Keywords: *martial law, tourism industry, tax revenues to the budget, organizational measures, legal regulation.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Туризм – одна з провідних галузей національної економіки, яка відіграє важливу роль у стимулюванні розвитку соціально-економічної системи України, сприяє економічному зростанню туристичних регіонів і є каталізатором культурного обміну. Розвиток туризму є основним напрямом підвищення ефективності функціонування територіальних утворень. За даними Державного агентства розвитку туризму України у першому кварталі 2024 р. підприємства туристичної галузі сплатили до бюджету 616 млн 391 тис. грн, що на 61% більше, ніж за аналогічний період 2023 р. [1].

Особливої уваги заслуговують гірські території України, які мають значний потенціал для розвитку різних видів туризму, включаючи екотуризм, культурно-пізнавальний, спортивний і лікувально-оздоровчий туризм. Вивчення організаційних та правових засад розвитку туризму (зокрема туризму гірських територій) в умовах воєнного стану набуває все більшої актуальності у контексті сталого розвитку регіонів та інтеграції України у світовий туристичний ринок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку туристичної індустрії активно обговорюються науковою спільнотою. А. А. Моца дослідив особливості правового регулювання туристичної діяльності в умовах воєнного стану [2]; В. С. Кравців і П. В. Жук проаналізували розвиток гірських територій України у парадигмі європейського досвіду [3]; С. В. Криштанович зосередився на публічному менеджменті соціально-економічного розвитку гірських територій Карпатського регіону [4]; Д. І. Дзвінчук і Н. О. Ігнатюк висвітлили особливості розвитку гірських територіальних громад України [5]; Т. Кузь, Л. Малюта, Г. Островська та Г. Нагорняк розглянули підходи стратегічного управління у контексті забезпечення розвитку туристичної індустрії [6]; Л. Денищенко й Т. Дорошенко проаналізували рушії розвитку туристичної індустрії в сучасних умовах [7]; Н. А. Леоненко – питання державного регулювання туристичної сфери [8]. Дослідження науковців сприяють більш

глибокому розумінню й формуванню ефективних стратегій розвитку туристичної індустрії України, особливо в умовах зовнішніх викликів і трансформацій. Незважаючи на високий рівень вивченості даного питання, дослідження залишаються актуальними через динамічний розвиток туризму, зміну попиту на туристичні послуги та інші чинники, які впливають на перспективи туристичної індустрії.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у розкритті організаційних та правових засад розвитку туризму в Україні (зокрема туризму гірських територій) в умовах воєнного стану. З метою реалізації мети визначено такі завдання: проаналізувати податкові надходження до бюджету від вітчизняної туристичної галузі за період 2021-2023 рр.; з'ясувати особливості організації і правового регулювання туристичної галузі України в умовах воєнного стану; проаналізувати основні організаційні заходи і державні програми щодо розвитку туризму в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Умови воєнного стану істотно впливають на розвиток туризму в Україні, спричиняючи зменшення туристичного потоку через обмеження на переміщення, загрозу безпеці людей і глобальну нестабільність. Водночас гірські території країни зберігають потенціал розвитку туристичних послуг, спрямованих в основному на внутрішніх туристів, адаптуються до нових умов, що є важливим кроком збереження та відновлення туристичної інфраструктури після завершення війни.

У Таблиці 1 наведено суми податкових надходжень від туристичної галузі в розрізі областей за 2021-2023рр. (млн грн).

Таблиця 1. Податкові надходження від туристичної галузі України в розрізі областей за 2021-2023рр. (млн грн)

Податкові надходження	2021	2022	2023
Вінницька	27,4	23,9	29,9
Волинська	13,3	11,8	15,9
Дніпропетровська	98,4	69,5	98,1
Донецька	59,6	18,8	8,8
Житомирська	14,1	9,0	14,5
Закарпатська	59,5	72,4	94,2
Запорізька	98,6	26,2	15,2
Івано-Франківська	132,0	159,7	138,8
Київська	125,4	163,9	239,0
Кіровоградська	15,2	10,9	15,8
Луганська	9,2	1,9	0,5
Львівська	215,4	273,8	345,5
Миколаївська	45,9	14,3	21,7
Одеська	210,8	87,6	98,8
Полтавська	43,5	34,6	45,4
Рівненська	16,2	14,1	20,1
Сумська	11,4	7,3	9,8
Тернопільська	17,3	15,1	19,6
Харківська	104,8	38,9	49,6
Херсонська	58,7	10,4	1,7
Хмельницька	21,4	22,6	31,2
Черкаська	23,0	17,4	20,7
Чернівецька	18,2	20,7	28,8
Чернігівська	18,6	11,3	10,8
м. Київ	773,9	415,2	499,3

Джерело: [9].

Податки, сплачені представниками туристичної галузі в Україні, – важлива складова економіки, яка працює на підтримку ЗСУ. Аналіз податкових надходжень від туристичної галузі України за 2021-2023 рр., з урахуванням початку війни у 2022 р., продемонстрував різні тенденції. У 2022 р. у м. Києві податкові надходження до державного бюджету зменшилися на 358,7 млн грн, але у 2023 р. відбулося деяке відновлення. У Львівській обл. у 2022 р. податкові надходження збільшилися на 58,4 млн грн, а в 2023 році – ще на 71,7 млн грн, що свідчить про переорієнтацію внутрішнього туризму на більш безпечні західні регіони країни. У Київській обл. стабільне зростання податкових надходжень до державного бюджету впродовж трьох років пов'язане зі збільшенням туристичної активності у приміських районах за рахунок внутрішньо переміщених осіб. В Івано-Франківській обл. відбулося зростання

надходжень у 2022 р. через переорієнтацію внутрішнього туризму, а їх зниження у 2023 р. пояснюється відновленням туризму в інших регіонах. Через воєнні дії значного спаду у 2022 р. зазнала Одеська обл., у 2023 р. відбулося незначне відновлення, але рівень податкових надходжень від туристичної індустрії все ще набагато нижчий за довоєнний через постійні інфраструктурні втрати внаслідок ракетних ударів. У Дніпропетровській обл. у 2022 р. податкові надходження знизилися, але у 2023 р. повністю відновилися до рівня 2021 р. У Закарпатській обл. протягом трьох років відбувалося зростання податкових надходжень. Найбільший їх приріст у 2023 р. свідчить про популярність регіону як безпечного туристичного напрямку під час війни і про зростання рівня внутрішнього туризму, оскільки, незважаючи на складну воєнно-політичну ситуацію в країні, українці все ж продовжують подорожувати.

Вплив війни на туристичну галузь і, відповідно, на зниження податкових надходжень, особливо відчутний у прифронтових і центральних регіонах, тоді як у західних регіонах відбувається стійке їх зростання через адаптацію бізнесу до умов воєнного стану та переміщення внутрішнього туризму у більш безпечні райони. У Закарпатській та Івано-Франківській областях розвиток туризму в низинній та гірській частині позитивно впливає на їх соціально-економічний розвиток через наявність популярних туристичних місць. Завдяки активному впровадженню туристичних послуг ці області змогли значно покращити інфраструктуру, залучити інвестиції та створити нові робочі місця. Туризм на гірських територіях сприяє не лише економічному зростанню, але й популяризації культурної спадщини та природних ресурсів регіону, що забезпечує стійкий розвиток і підвищення якості життя місцевого населення.

У Таблиці 2 наведено частку податкових надходжень до державного бюджету України від різних видів туристичної діяльності за перший квартал 2024 р.

Таблиця 2. Податкові надходження до державного бюджету України від окремих видів туристичної діяльності за 1 квартал 2024 р.

Вид туристичної діяльності	Сума податкових надходжень, млн грн	Питома вага, %
Готелі та подібні засоби тимчасового розміщення	395,2	64,1
Туристичні оператори	88,7	14,4
Туристичні агентства	50,3	8,2
Інші засоби тимчасового розміщення	45,3	7,3
Засоби розміщення на період відпустки та іншого тимчасового проживання	36,2	5,9
Надання місць кемпінгами та стоянками для житлових автофургонів та причепів	0,7	0,1
Всього:	616,4	100

Джерело: Систематизовано за [1].

Аналіз податкових надходжень від різних видів туристичної діяльності за перший квартал 2024 р. свідчить про значний дисбаланс у розподілі доходів між різними сегментами. Найбільша частка податкових надходжень (64,1%) припадає на готелі та подібні засоби тимчасового розміщення, що підкреслює основну їх роль у туристичній індустрії України. Загальна частка податкових надходжень від туристичних операторів та агентств (22,6%) свідчить про важливість організації й планування подорожей, хоча їхній внесок значно менший порівняно з готелями. Таким чином, туризм не тільки адаптувався до непростих умов воєнного стану, а й продовжує розвиватися, створюючи робочі місця й підтримуючи місцеві громади.

Жодна галузь ринкової економіки не може функціонувати без належного організаційного і правового регулювання, особливо в умовах воєнного стану. В Україні організаційне і правове регулювання туристичної діяльності здійснюють Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Державне агентство розвитку туризму України (ДАРТ), що є центральним органом виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування та інші органи в межах їх компетенції (Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості», Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів). ДАРТ координується Кабінетом

Міністрів України через Міністерство культури та інформаційної політики і відповідає за організацію та реалізацію державної політики у сфері туризму та курортної діяльності, за винятком державного нагляду та контролю у цій галузі. В умовах воєнного стану правове регулювання туристичної індустрії на рівні областей здійснюють обласні військові адміністрації, на рівні районів – районні військові адміністрації, на рівні населених пунктів – міські військові адміністрації.

Загальні засади реалізації державної політики України у сфері туризму визначає Закон України «Про туризм». Державна політика у сфері туризму, державне регулювання й управління розвитком туристичного бізнесу здійснюється методами ліцензування, стандартизації та сертифікації туристичних послуг, організації та проведення державного контролю за дотриманням законодавства [10]. Закон України «Про статус гірських населених пунктів в Україні» встановлює критерії, за якими населені пункти набувають статусу гірських і визначає основні засади державної політики щодо їх розвитку, а також гарантії соціального захисту громадян, які у них проживають, працюють чи навчаються [11].

У Таблиці 3 розглянуто принципи розвитку туристичної галузі України, у тому числі її гірських територій.

З огляду на все вищесказане, доцільно звернути увагу на організаційні дії держави тактичного і стратегічного характеру щодо подальшого розвитку туризму в Україні. В рамках Плану заходів щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму [12] уряд передбачив ряд організаційних заходів у сфері охорони, відродження та ефективного використання об'єктів культурної спадщини. Серед реалізованих організаційних заходів (або тих, що знаходяться в процесі реалізації) щодо підтримки і розвитку туристичної індустрії можна виокремити такі:

1. У 2020 р. в Україні за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики розпочався масштабний проєкт з підтримки внутрішнього туризму «Мандруй Україною», який передбачає аналіз і

покращення конкурентоспроможності України у світі як туристичної дестинації на основі критеріїв міжнародного рейтингу The Travel & Tourism Competitiveness Index. Державна цільова програма націлена на підвищення обізнаності потенційних туристів (як внутрішніх так і зовнішніх) з регіональними туристичними магнітами та туристичною привабливістю України загалом [13].

Таблиця 3. Принципи розвитку туризму в умовах воєнного стану в Україні

№	Принципи	Опис
1	Принцип сталості і екологічної збалансованості	Забезпечення зростання туристичної індустрії, що позитивно впливає на природне середовище і зберігає культурну спадщину гірських районів.
2	Принцип культурної автентичності	Підтримання й збереження унікальної культурної спадщини і традицій місцевих громад, сприяння розвитку культурного туризму.
3	Принцип забезпечення інфраструктурного розвитку	Розбудова і модернізація туристичної інфраструктури у гірських районах для забезпечення комфортного перебування й безпеки відвідувачів.
4	Принцип участі громадян і управління знизу	Залучення місцевих громад до процесів прийняття рішень щодо розвитку туризму, сприяння створенню умов для підтримання ініціатив і розвитку суспільства.
5	Принцип впровадження інновацій і технологій	Використання сучасних технологій у маркетингу, управлінні й обслуговуванні туристів, сприяння інноваційним підходам до розвитку туристичного бізнесу.
6	Принцип інформаційної доступності	Забезпечення доступності інформації про туристичні об'єкти, маршрути і послуги через веб-платформи, мобільні додатки та інші сучасні засоби комунікації.
7	Принцип безпеки і стабільності	Забезпечення безпеки і захисту туристів у зоні конфліктів, використання заходів безпеки і співпраця з ЗСУ для забезпечення стабільності та безпеки у туристичних регіонах.
8	Принцип впровадження інклюзивності й безбар'єрності	Розвиток туристичних продуктів і послуг, що враховують потреби й можливості людей з інвалідністю, старших людей та інших специфічних груп туристів.
9	Принцип інтернаціоналізації	Залучення іноземних туристів через міжнародний маркетинг та співпрацю з міжнародними туроператорами та агентствами для збільшення туристичного попиту.

Джерело: сформовано автором на основі [2;4-6].

2. Затверджено Порядок ведення Єдиного туристичного реєстру [14], який призначений для створення однакових можливостей на ринку туристичних послуг, а також забезпечення суб'єктів господарювання,

державних органів, органів місцевого самоврядування, інших осіб достовірною інформацією про суб'єктів туристичної діяльності, об'єктів туристичної інфраструктури та інформаційно-довідковими матеріалами. Єдиний туристичний реєстр є необхідним кроком до забезпечення прозорості, надійності й ефективності функціонування туристичної галузі, сприяє її сталому розвитку та інтеграції у світовий туристичний простір. Він передбачає захист прав споживачів, забезпечуючи доступ до перевірених даних про суб'єктів туристичної діяльності. Водночас Єдиний туристичний реєстр – важливе джерело статистичних даних для аналізу стану і тенденцій розвитку вітчизняної туристичної галузі.

3. Національна програма «Велике будівництво» (2022-2024 рр.) – урядова програма, націлена на покращення транспортної, освітньої, соціальної та спортивної інфраструктури. У контексті організаційних заходів формування та реалізації тактичних дій з боку держави, ця програма є важливим інструментом комплексного розвитку інфраструктури України. Широкомасштабні будівельні та ремонтні роботи включають модернізацію доріг, шкіл, лікарень, спортивних об'єктів та інших соціально значущих інфраструктурних елементів. Програма передбачає тісну координацію між різними рівнями державної влади, забезпечення належного фінансування та контроль за якістю виконання робіт. Через повномасштабне вторгнення росії в Україну обсяги фінансування суттєво знизилися і були перерозподілені на воєнні потреби, проте проєкт продовжується і активізується після завершення війни [15].

Роль туристичної індустрії у впровадженні сучасної європейської парадигми соціально-економічного розвитку, спрямованої на покращення умов життєдіяльності людей та задоволення їхніх матеріальних і духовних потреб, важко переоцінити. Організація якісного дозвілля, відпочинку і оздоровлення населення сприяє формуванню у суспільстві нової міри цінностей – якості життя. Особливо актуальний розвиток туризму в Карпатському регіоні, який є важливим туристичним напрямком, зважаючи на сприятливий помірний клімат,

мальовничі краєвиди й численні природні, бальнеологічні ресурси та культурні пам'ятки. У таких умовах можливий розвиток гірського туризму.

Державною Стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 рр. [16] передбачено перехід до територіально орієнтованої політики розвитку, яка включає надання підтримки окремим територіям з особливими соціально-економічними проблемами. Серед таких територій і гірські райони Українських Карпат, до складу яких входять територіальні громади, розташовані в гірській місцевості, що включають принаймні один населений пункт зі статусом гірського [17]. Необхідність особливого підходу до таких територій підтверджується також Державною програмою розвитку регіону українських Карпат на 2020-2022 рр. [18], яка передбачає створення необхідних організаційних, правових і фінансових передумов для сталого розвитку гірських територій українських Карпат, підвищення їхньої конкурентоспроможності, поліпшення якості життя та економічного благополуччя населення, що там проживає. Оскільки гірські території відрізняються за рівнем соціально-економічного розвитку, то підтримка має бути диференційованою [17].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. За результатами проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. Аналіз податкових надходжень до бюджету від туристичної галузі України дає підстави стверджувати, що, незважаючи на значні виклики, включаючи воєнний стан і військові дії, галузь демонструє адаптивність і навіть певне зростання.

2. Комплексна система управління туристичною галуззю включає різні органи державної влади й військові адміністрації, що забезпечують належне її правове регулювання і підтримку в умовах воєнного стану.

3. Аналіз основних організаційних заходів щодо розвитку туризму в Україні підтвердив важливу роль урядових програм, спрямованих на покращення інфраструктури, що є важливим чинником стимулювання туристичної активності.

Література

1. У 2024 році до держбюджету від туристичної галузі вже надійшло 616 млн грн. URL: www.tourism.gov.ua/blog/u-2024-roci-do-derzhbyudzhetu-vid-turistichnoyi-galuzi-vzhe-nadiyshlo-616-mln-grn (дата звернення: 5.07.2024).
2. Моца А. А. Особливості правового регулювання туристичної діяльності в умовах воєнного стану в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. № 1(78). С. 372-378. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.60>.
3. Кравців В. С., Жук П. В. Розвиток гірських територій України у парадигмі європейського досвіду. *Економіка України*. 2018. № 5. С. 61-72.
4. Криштанович С. В. Публічний менеджмент соціально-економічного розвитку гірських територій Карпатського регіону : монографія. Львів : ЛДУФК, 2017. 207 с.
5. Дзвінчук Д. І., Ігнатюк Н. О. Особливості розвитку гірських територіальних громад України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2024. Т. 35 (74). № 1. С. 125-130. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2024.2/21>.
6. Кузь Т., Малуца Л., Островська Г., Нагорняк Г. Підходи стратегічного управління у контексті забезпечення розвитку туристичної індустрії. *Галицький економічний вісник*. 2021. № 71(4). С. 85-91. DOI: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/36270>.
7. Денищенко Л., Дорошенко Т. Рушії розвитку туристичної індустрії в умовах сучасності. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-61>.
8. Леоненко Н. А. Державне регулювання туристичної сфери: теорія, методологія, практика : монографія. Харків : НУЦЗУ, 2021. 325 с.
9. Динаміка податкових надходжень по областях за 2023 рік. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/dinamika-podatkovih-nadhodzhen-po-oblastyah-za-2023-rik> (дата звернення: 5.07.2024).

10. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР. Дата оновлення : 1.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 4.07.2024).

11. Про статус гірських населених пунктів в Україні : Закон України від 15.02.1995 р. № 56/95-ВР. Дата оновлення : 13.12.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 4.07.2024).

12. План заходів щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.02.2021 р. № 84-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/84-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 5.07.2024).

13. Розпочинається громадське обговорення проекту Концепції Державної цільової програми «Мандруй Україною». URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/rozpochinaietsya-gromadske-obgovorennya-proiektu-konserciyi-derzhavnoyi-cilovoyi-programi-mandruy-ukrayinoyu> (дата звернення: 5.07.2024).

14. Порядок ведення Єдиного туристичного реєстру : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.06.2024 р. № 754. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/754-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 4.07.2024).

15. Зеленський В. За два роки в межах програми «Велике будівництво» оновлено й побудовано понад 40% основної мережі доріг України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-za-dva-roki-v-mezhah-programi-velike-bud-72245> (дата звернення: 4.07.2024).

16. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 4.07.2024).

17. Жук П. В. Гірські проблемні території Українських Карпат: ідентифікація та стимулювання розвитку. *Регіональна економіка*. 2021. № 101(3), С. 57-66. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-3-6>.

18. Державна програма розвитку регіону українських Карпат на 2020-2022 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.10.2019 р. № 880. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/880-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 4.07.2024).

References

1. DART (2024), “In 2024, 616 million hryvnias have already been received from the tourism industry to the state budget”, available at: www.tourism.gov.ua/blog/u-2024-rotsi-do-derzhbiudzhetu-vid-turistichnoyi-galuzi-vzhe-nadiyshlo-616-mln-grn (Accessed 5 July 2024).

2. Motsa, A. A. (2023), “Features of legal regulation of tourist activity in the conditions of martial law in Ukraine”, *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, vol. 1(78), pp. 372-378. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.60>.

3. Kravtsiv, V. S. and Zhuk, P. V. (2018), “Development of mountainous territories of Ukraine in the paradigm of European experience”, *Ekonomika Ukrayiny*, vol. 5, pp. 61-72.

4. Kryshchanovych, S. V. (2017), *Publichnyj menedzhment sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku hirs'kykh terytorij Karpats'koho rehionu [Public Management of Socio-Economic Development of Mountain Territories of the Carpathian Region]*, LDUFK, L'viv, Ukraine.

5. Dzvinchuk, D. I. and Ihnatyuk, N. O. (2024), “Features of development of mountain territorial communities of Ukraine”, *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'koho*, vol. 35(74). DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2024.2/21>.

6. Kuz', T., Malyuta, L., Ostrovs'ka, H. and Nahornyak, H. (2021), “Approaches to strategic management in the context of ensuring the development of

the tourism industry”, *Halyts'kyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 71(4), pp. 85-91, available at: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/36270> (Accessed 4 July 2024).

7. Denyshchenko, L. and Doroshenko, T. (2023), “Trends in the development of the tourism industry in modern conditions”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-61>.

8. Leonenko, N. A. (2021), *Derzhavne rehuliuвання turystychnoi sfery: teoriia, metodolohiia, praktyka [State Regulation of the Tourism Sphere: Theory, Methodology, Practice]*, NUTsZU, Kharkiv, Ukraine.

9. DART (2023, “Dynamics of tax revenues by regions for 2023”, available at: <https://www.tourism.gov.ua/blog/dynamika-podatkovykh-nadkhodzen-poblastyakh-za-2023-rik> (Accessed 27 July 2024)

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (1995), The Law of Ukraine “About tourism”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text><http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (Accessed 4 July 2024).

11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2005), The Law of Ukraine “About the status of mountain settlements in Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/95-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 4 July 2024).

12. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021), “Plan of measures to support the sphere of culture, protection of cultural heritage, development of creative industries and tourism”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/84-2021-%D1%80#Text> (Accessed 5 July 2024).

13. DART (2021), “Public discussion of the draft Concept of the State target program “Travel Ukraine” begins”, available at: <https://www.tourism.gov.ua/blog/rozpochinaietsya-gromadske-obgovorennya-proiektu-koncepciyi-derzhavnoyi-cilovoyi-programi-mandrui-ukrayinoyu> (Accessed 5 July 2024).

14. Cabinet of Ministers of Ukraine (2024), “Procedure for maintaining the Unified Tourist Register”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/754-2024-%D0%BF#Text> (Accessed 5 July 2024).

15. Zelens'kyj, V. (2021). “In two years, more than 40% of the main road network of Ukraine was updated and built within the framework of the “Big Construction” program”, available at: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-za-dva-roki-v-mezhah-programi-velike-bud-72245> (Accessed 4 July 2024).

16. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), “State strategy of regional development for 2021-2027”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (Accessed 4 July 2024).

17. Zhuk, P. V. (2021), “Mountain problem areas of the Ukrainian Carpathians: identification and stimulation of development”, *Rehional'na ekonomika*, vol. 101(3), pp. 57-66. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-3-6>.

18. Cabinet of Ministers of Ukraine (2019), “State program for the development of the Ukrainian Carpathian region for 2020-2022”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/880-2019-%D0%BF#Text> (Accessed 4 July 2024).

Стаття надійшла до редакції 07.07.2024 р.